

พิธีเปิดห้องบรรยายพรหมโยธี

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

วันที่ 20 พฤษภาคม 2543

พลเอกมังกร พรหมโยธี

อดีตแม่ทัพภาคบูรพา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

พลเอกมังกร พรหมโยธี

อธิการบดีมหาวิทยาลัย

จาก

รองศาสตราจารย์มีญ์สุทธิ-อาจารย์สุณีย์ สุขศรีงาม

คำนำ

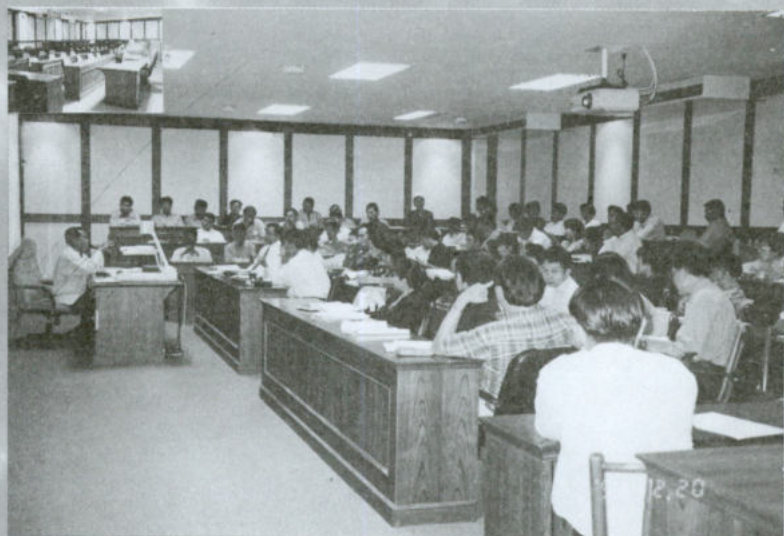
ผู้ที่สนใจศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองและการทหารของไทยสมัยต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 คงจะได้ยินชื่อพลเอกมังกร พรหมโยธี แม่ทัพภาคซึ่งนำกำลังยาตราเข้าตีเมืองพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณ อันเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสคืนมาได้เมื่อ พ.ศ.2483 จนได้สมญาว่า **“แม่ทัพบุรพา”** นายทหารผู้นี้ในเวลาต่อมาได้กลายเป็นบุคลากรสำคัญของประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในเวลาต่อมา

พลเอกมังกร พรหมโยธี เป็นบุคลที่มผลงานที่น่ายกย่องในอดีตเคยดำรงตำแหน่งสำคัญที่สร้างคุณประโยชน์ไว้ให้แก่ประเทศชาติบ้านเมืองหลายตำแหน่ง เช่น เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด และนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพ เป็นต้น ที่สำคัญคือ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการถึงสองครั้ง คือ พ.ศ.2491-2492 และ พ.ศ.2494-2500 รวมเป็นเวลา 6 ปีครึ่ง

ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิด วางรากฐานการศึกษาของประเทศอย่างเต็มที่ ไซ้แต่จะเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่ของกองทัพไทยเท่านั้น พลเอกมังกร พรหมโยธี ยังเป็นนักการศึกษา ได้วางระบบใน

การพัฒนาการศึกษาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นผู้จัดตั้งและพัฒนาการศึกษาหลายระดับ แม้กรมการฝึกหัดครูก็เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งจัดตั้งขึ้นในสมัยที่นายพลผู้นี้ดำรงตำแหน่งอยู่ ผลจากการเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุน จึงทำให้การศึกษาไทยในระดับต่าง ๆ เจริญเติบโตต่อเนื่องตามลำดับ

ผลงานการจัดตั้งสถาบันการศึกษาของพลเอกมังกร พรหมโยธี ที่ควรแก่การกล่าวถึงอีกประการหนึ่งคือ การจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูนครศรีธรรมราช เพื่อให้เป็นสถาบันผลิตครูสำหรับสอนวิชาสามัญอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการสร้างวิทยาลัยหมู่บ้านจอมบึง ซึ่งมุ่งให้เป็นสถาบันผลิตครูช่างและครูเกษตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทห่างไกลคมนาคม และวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ซึ่งต่อมาได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน และมหาวิทยาลัยบูรพา ตามลำดับ

สารบัญ

	หน้า
ชีวประวัติ	
กำเนิด	1
การศึกษา	1
ชีวิตการทำงาน	2
งานราชการพิเศษ	5
ยศทหาร	7
บรรดาศักดิ์	8
ตำแหน่ง	8
ผลงานด้านการศึกษา	
ผลงานด้านศึกษาโดยภาพรวม	15
ผลงานด้านการฝึกหัดครู	18
พลเอกมังกร พรหมโยธี กับมหาวิทยาลัยบูรพา	19

ชีวประวัติพลเอกมังกร พรหมโยธี

กำเนิด

พลเอกมังกร พรหมโยธี บรรดาศักดิ์เดิมคือ “หลวงพรหมโยธี” ได้กราบถวายบังคมลาออกจากบรรดาศักดิ์ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2484 และได้ใช้ชื่อสกุล “พรหมโยธี” แทน “ผลโยธิน”

สำหรับนามสกุลเดิมนั้น ได้รับพระราชทานในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “ผลโยธิน” เนื่องจากเป็น บุตรหมั้นสาธิตพิทักษ์ (เทียน ผลโยธิน) และนางอุ่น ผลโยธิน เกิดเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ.2439 (ตรงกับวันจันทร์ ขึ้น 12 ค่ำ เดือน 12 ปีวอก ร.ศ.115 จุลศักราช 1258) ณ บ้านบางขุนเทียน หมู่ที่ 4 ตำบลบางขุนเทียน อำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน คือ นายเพชร ผลโยธิน นายหอม ผลโยธิน และนายพูนผลโยธิน รวม 4 คน แต่บรรดาพี่น้องได้ถึงแก่กรรมหมดแล้ว คงเหลือแต่พลเอกมังกร พรหมโยธี เท่านั้น และกำพร้ามารดาตั้งแต่วัยเยาว์

การศึกษา

เริ่มศึกษาเบื้องต้นจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เริ่มหนังสือเรียน 6 เล่ม คือ มูลบทบรรพกิจ, วาหนิจนิกร, อักษรประโยค, สังโยควิธาน, ไวยากรณ์พิจารณา และพิศาลการ์นต์ อยู่กับหลวงอาซึ่งเป็นพระภิกษุ ด้วย

ความอดสาหะวิริยะอดทน และประกอบด้วยบุคลิกลักษณะ ทำให้
 แดกฉานในหนังสือดังกล่าว ต่อจากนั้นก็ย้ายไปเข้าศึกษาต่อที่
 โรงเรียนวัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง) และโรงเรียนทวีธาภิเศก จนจบ
 ชั้นมัธยมปีที่ 6 แล้วย้ายมาศึกษาอยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
 จนจบชั้นมัธยมบริบูรณ์

ต่อมาใน พ.ศ.2455 ได้สมัครเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก
 ณ โรงเรียนนายร้อยทหารบก (ซึ่งในปัจจุบันคือโรงเรียนนายร้อย-
 พระจุลจอมเกล้า) สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียน และออกรับ
 ราชการเป็นนายทหารสัญญาบัตร ได้รับยศเป็น “นักเรียนทำการ-
 นายร้อย” เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2458 ต่อมาอีก 6 เดือน ได้รับการ
 แต่งตั้งยศเป็นที่ร้อยตรี และได้รับพระราชทานยศเป็นร้อยตรี
 เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2459

ชีวิตการทำงาน

เมื่อเป็นนายทหารแล้ว ก็มีความมานะพากเพียรต่อหน้าที่
 ราชการ ได้พยายามศึกษาหาความรู้ความก้าวหน้าอยู่เสมอ จึงเป็นที่
 พึงพอใจและไว้วางใจของผู้บังคับบัญชาในสมัยนั้นมาก ได้เข้าศึกษาใน
 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ในช่วง พ.ศ.2475 ได้มีส่วนร่วมด้วยคณะ-
 ผู้ก่อการฯด้วยผู้หนึ่งในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเมื่อ

วันที่ 24 มิถุนายน 2475 ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 3 (กองพันทหารราบที่ 2 กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ หรือกองพันทหารเสือ ซึ่งได้สร้างเกียรติประวัติในกรณีพิพาทอินโดจีน-ฝรั่งเศส) ได้รับพระราชทานยศเป็นพันตรีและปฏิบัติราชการที่สำคัญในการรักษาความสงบของประเทศ ใน พ.ศ.2477 ได้รับพระราชทานยศเป็นพันโท ในปีนี้เองได้มีโอกาสไปศึกษาและดูกิจการทหารในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และบางประเทศในยุโรป เป็นเวลาประมาณ 2 ปีเศษ กลับมาได้ดำรงตำแหน่งเป็น รองจเรทหารบก พ.ศ. 2481 ได้รับพระราชทานยศเป็นพันเอก ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และใน พ.ศ. 2482 ได้รับพระราชทานยศเป็นนาวาเอก และนาวาอากาศเอก

ได้รับพระราชโองการให้ดำรงตำแหน่งอุปนายกผู้อำนวยการสภาภาษาชาติไทย จนถึง พ.ศ.2486 ได้ทำความเจริญให้แก่สภาภาษาชาติทั้งทางปกครองและการเงิน มีผู้ศรัทธาบริจาคเงินให้ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นสถานที่ทำการและเป็นประโยชน์แก่สภาภาษาชาติไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ขณะเดียวกันได้ช่วยเหลือหาเงินบำรุงสภาภาษาชาติไทยมาให้เป็นจำนวนมาก โดยได้บริจาคเงินสภาภาษาชาติร่วมกับลูก ๆ โดยตั้งเป็นกองทุน “พรหมโยธี”

ใน พ.ศ.2483 ได้มีเหตุการณ์กรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส และเรียกเรื่องดินแดนที่เรียกกันว่า “มณฑลบูรพา” อันเป็นของไทยแต่เดิมคืนจากฝรั่งเศส กองทัพไทยได้ส่งกำลังปฏิบัติการเพื่อรักษาสถานการณ์ตามชายแดน ท่านก็ได้รับพระราชโองการให้ดำรงตำแหน่งเป็นรอง ผบ.ทหารสูงสุด, รองแม่ทัพบก, และแม่ทัพภาคบูรพา รับผิดชอบในการปฏิบัติการทางทหารที่เผชิญหน้าอยู่ในขณะนั้น ได้สร้างเกียรติประวัติให้แก่กองทัพบกในการปฏิบัติการต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2483-2484 และได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นพลตรี ต่อมาก็ได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นพลโท, พลเรือโท และพลอากาศโท กับได้มีพระบรมราชโองการให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

เนื่องจากความผันผวนทางการเมืองและสถานการณ์ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ จึงพินหน้าที่ทางราชการทหารไปรับราชการทางด้านพลเรือน และมีตำแหน่งหน้าที่ทางด้านการเมืองเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ภายหลังสงครามถูกออกจากราชการ เมื่อ พ.ศ. 2488 และถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากรสงคราม แต่ด้วยผลบุญกุศลแห่งความซื่อสัตย์สุจริตต่อประเทศชาติอย่างแท้จริง จึงได้พ้นจากการถูกกล่าวหา

ในปี พ.ศ.2491 ได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นนายทหารพิเศษประจำกองทัพบก ต่อมา พ.ศ.2492 ได้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แต่เพียงไม่กี่วันก็กลับมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอีก (เป็นครั้งที่ 2) พ.ศ. 2494 ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (อีกเป็นครั้งที่ 2) ต่อมาในปี พ.ศ.2493 ได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็นพลเอก ใน พ.ศ.2495 ได้รับพระราชทานยศเป็นพลเรือเอก และพลอากาศเอก

งานราชการพิเศษ

ท่านได้ไปราชการพิเศษเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เมืองโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ กับเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนรัฐบาลไทยไปในงานราชาภิเษกพระนางเจ้าอลิษาเบทที่ 2 แห่งราชอาณาจักรอังกฤษ ได้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนการศึกษาและวัฒนธรรมไปเยี่ยมสหรัฐอเมริกา ได้ไปประชุมนายกรัฐมนตรีระหว่างประเทศที่อิตาลี รวมทั้งเป็นนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพ เมื่อ พ.ศ. 2496 ด้วย นับว่าท่านได้รับราชการในตำแหน่งสูงหลายตำแหน่ง จนกระทั่งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่เมื่อ พ.ศ. 2500

พลเอกมังกร พรหมโยธี สมรสกับคุณทองเจือ สุขขลัสด์ (ภายหลังได้เป็นคุณหญิงทองเจือ พรหมโยธี เนื่องในวโรกาสที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตติยจุลจอมเกล้า) เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2462 มีบุตรธิดา คือ

1. พลโทกำจร พรหมโยธี
2. เด็กหญิงนงโกช พรหมโยธี (ถึงแก่กรรม)
3. นางทินกร โปษยานนท์
4. นางสาวมณฑา พรหมโยธี
5. นายเกียรติกร พรหมโยธี
6. พลโทเจตกมล พรหมโยธี

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2485 ได้บุตรชายอีกสองคน ซึ่งเกิดจาก ม.จ.หญิงบรรเจิด วรณวรางค์ คือ

1. นายกำจรเดช พรหมโยธี
2. นายเจตกำจร พรหมโยธี

พลเอกมังกร พรหมโยธี มียศบรรดาศักดิ์และตำแหน่งหน้าที่
ราชการ ตลอดจนราชการพิเศษดังนี้

ขั้นทะเบียนทหารกองประจำการ

เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2457 เครื่องหมาย 2457 ก.723

ท.บ. 1

ยศทหาร

1 พฤศจิกายน 2458	เป็น ว่าที่ร้อยตรี
23 พฤษภาคม 2459	เป็น ร้อยตรี
24 เมษายน 2463	เป็น ร้อยโท
7 พฤษภาคม 2470	เป็น ร้อยเอก
1 เมษายน 2476	เป็น พันตรี
1 เมษายน 2477	เป็น พันโท
1 เมษายน 2481	เป็น พันเอก
19 มกราคม 2482	เป็น นาวาเอก, นาวาอากาศเอก
8 พฤษภาคม 2484	เป็น พลตรี, พลเรือตรี, พลอากาศตรี
24 กรกฎาคม 2486	เป็น พลโท
20 พฤศจิกายน 2486	เป็น พลเรือโท, พลอากาศโท
7 กรกฎาคม 2493	เป็น พลเอก
16 เมษายน 2495	เป็น พลเรือเอก, พลอากาศเอก

บรรดาศักดิ์

- 7 พฤษภาคม 2471 เป็น หลวงพรหมโยธี ถือศักดินา 800
- 4 ธันวาคม 2484 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชนุญาตให้กราบถวายบังคมลาออกจากบรรดาศักดิ์

ตำแหน่ง

- 20 พฤษภาคม 2455 เป็น นักเรียนนายร้อยทหารบก
- 1 พฤษภาคม 2458 เป็น นักเรียนทำการนายร้อยในกรมทหารบกราบที่ 3
- 1 พฤศจิกายน 2458 ประจำกรมทหารบกราบที่ 3
- ธันวาคม 2462 ประจำโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม
- 13 เมษายน 2464 ประจำโรงเรียนนายร้อยชั้นประถม
- พฤษภาคม 2467 เป็นนายทหารคนสนิทของผู้บังคับการกองโรงเรียนนายร้อยชั้นประถม
- 8 เมษายน 2468 ประจำกรมทหารบกราบที่ 8
- พฤษภาคม 2469 ประจำกรมทหารบกราบที่ 18
- 1 พฤษภาคม 2470 เป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการกองพลที่ 7 (ใช้สายยศเครื่องหมายเสนาธิการได้)

1 เมษายน 2471	เป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการกองพลที่ 4
- เมษายน 2472	สำรองราชการกองบังคับการมณฑล-
ทหารบกที่ 1
- เมษายน 2474	ประจำกรมเสนาธิการทหารบก
1 สิงหาคม 2475	เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 3
(พระนคร)
5 มีนาคม 2477	ประจำกองบังคับการ กรมเสนาธิการ
ทหารบก และไปศึกษาวิชาทหาร
ณ ประเทศ ฝรั่งเศสและอังกฤษ
12 มีนาคม 2480	เป็นรองจเรทหารบก
14 เมษายน 2480	สำรองราชการกองบังคับการ
กรมเสนาธิการทหารบก
17 มิถุนายน 2480	เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก
20 ธันวาคม 2481	เป็นรัฐมนตรี
27 ธันวาคม 2481	เป็นรัฐมนตรีตั้งราชการแทนรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงกลาโหม

- 10 เมษายน 2482 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
กลาโหม
- 2 สิงหาคม 2482 เป็นรองผู้บัญชาการทหารบก
- 19 สิงหาคม 2484 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
แทนจอมพล หลวงพิบูลสงคราม
- 15 ธันวาคม 2484 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
กลาโหม
- 7 มีนาคม 2485 พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงกลาโหม เพราะนายกรัฐมนตรีก
กราบถวายบังคมลาออก
- 10 มีนาคม 2485 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- 20 มีนาคม 2485 เป็นที่ปรึกษาการป้องกัน
พระราชอาณาจักร
- 1 สิงหาคม 2487 กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
มาตรา 51
- 1 กันยายน 2487 ประจํากรมเสนาธิการทหาร

- 1 พฤษภาคม 2488 ออกจากประจำการ เป็นนายทหาร
กองหนุน ไม่มีเบี้ยหวัดเพื่อรับบำนาญ
สังกัดกองบังคับการสำนักงาน
ปลัดกระทรวงกลาโหม
- 15 เมษายน 2491 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา-
ธิการ (ในคณะรัฐบาลชุด จอมพล ป.
พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี)
- มิถุนายน 2492 พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ (โดย จอมพล ป.
พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีกราบถวาย
บังคมลาออก)
- 28 มิถุนายน 2492 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
(ในคณะรัฐบาลชุด จอมพล ป. พิบูล-
สงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี)
- 1 มกราคม 2495 ย้ายประเภทเป็นนายทหารนอกราชการ
สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
เพราะมีอายุครบกำหนดย้ายประเภทตาม
ข้อบังคับทหาร ว่าด้วยการแบ่งประเภท
นายทหารชั้นสัญญาบัตรแล้ว

- 29 พฤศจิกายน 2494 พ้นจากตำแหน่งว่าการกระทรวงมหาดไทยตามคำแถลงการณ์ของคณะบริหารประเทศ ชั่วคราว
- 29 พฤศจิกายน 2494 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการชั่วคราว (ในคณะรัฐบาลชุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี) ตามประกาศคณะบริหารประเทศชั่วคราว
- 8 ธันวาคม 2494 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ในคณะรัฐบาลชุด จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี)
- 28 มีนาคม 2495 พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทที่ 1 ได้เข้ารับหน้าที่แล้ว และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ในคณะรัฐบาลชุดจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกฯ)
- กันยายน 2500 พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานด้านการศึกษาของพลเอกมังกร พรหมโยธี

1. ผลงานด้านการศึกษาโดยภาพรวม

หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ได้กล่าวถึงพลเอกมังกร พรหมโยธี ไว้ในเรื่อง “พลเอกมังกร พรหมโยธี กับการศึกษาสมัยพุทธศักราช 2491 – 2500” สาระสำคัญโดยสรุป เป็นดังนี้

พลเอกมังกร พรหมโยธี ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการสองครั้ง ครั้งแรก พ.ศ.2491 – 2492 และครั้งที่ 2 พ.ศ.2494–2500 ตลอดระยะเวลาที่ได้ดำรงตำแหน่งนี้ ได้พัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าไปมาก กล่าวคือ

1.1 มีนโยบายการศึกษาที่แนชัด ปฏิบัติได้จริง และให้ความสำคัญต่อการศึกษาเป็นลำดับแรก ทั้งสองช่วงเวลาที่ท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดังตัวอย่างนโยบายต่อไปนี้

ก. นโยบายการศึกษา พ.ศ.2491 – 2492

1. ให้โรงเรียนรัฐบาลรับนักเรียนเข้าศึกษาในชั้นมัธยมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้เลิกเก็บค่าเล่าเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมปีที่ 3 (เดิม) ลงมา

2. ไม่ให้โรงเรียนราษฎร์ขึ้นค่าเล่าเรียน เพื่อช่วยลดค่าครองชีพของประชาชน
3. ส่งเสริมโรงเรียนอาชีวศึกษา และให้บรรจผู้สำเร็จจากโรงเรียนอาชีวศึกษาเข้าเป็นครูประชาบาล เพื่อล่อให้นักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษา
4. โรงเรียนต้องเรียบร้อย สะอาด สวยงาม
5. แบบเรียนควรเป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาธิการ และใครจะเลิกแบบเรียนของเอกชนทั้งหมด

ข. นโยบายรัฐบาล พ.ศ.2494 – 2500

มีทั้งหมด 9 หัวข้อ ในข้อ 9 ได้สรุปให้เห็นความสำคัญของการศึกษาไว้ดังนี้

“ 9. เพื่อให้ได้ผลทั้งหมดที่กล่าวมานี้ต้องมีประสิทธิภาพ รัฐบาลนี้จะให้การศึกษาและอบรมศีลธรรมอันดีแก่ประชากรราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอาชีวศึกษา การพลศึกษา จะได้ขยายโรงเรียนเพิ่มครูผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาประชาบาล

1.2 มีการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน เพื่อสนับสนุนส่งเสริม การพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องตามแนวนโยบายอย่างเป็นทางการ งบประมาณด้านการศึกษามากเป็นอันดับ 1

ดังความตอนหนึ่ง ในเรื่องการจัดงบประมาณในสมัยของ พลเอกมังกร พรหมโยธี ว่า

ท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีกล่าวในที่ประชุม คณะรัฐมนตรีว่า “เสนอต่อไปยังสภาตามที่คลังเสนอมาก็ได้ แต่คณะ-รัฐมนตรีจะต้องลาออกด้วย เพราะให้กระทรวงศึกษาธิการน้อยเกินไป” ผลคือต้องปรับปรุงใหม่ โดยมีเป้าหมายว่าจะให้งบประมาณกระทรวง ศึกษาธิการสูงกว่ากระทรวงกลาโหม และเป็นอันดับหนึ่ง

1.3 มีผลงานการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้าน การขยายที่เรียน การเพิ่มระดับการศึกษา การพัฒนาบุคลากร การพัฒนา สื่อการเรียนการสอน การพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศ ดังเช่น มีการพัฒนาโรงเรียนประชาบาล การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาสายอาชีพ การศึกษาสามัญ การศึกษาระดับอุดมศึกษาสายวิชาการศึกษาวิชาชีพ การให้ทุนการศึกษาแก่ครูและนักเรียน ไปศึกษาต่างประเทศ ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติ และมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ในต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้มีโครงการสำคัญ ทางการศึกษาเกิดขึ้นในประเทศไทยหลายโครงการ เช่น โครงการ-

มูลนิธิศึกษา โครงการศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่ โครงการศึกษา สงเคราะห์ โครงการฝึกหัดครูชนบท โครงการวิทยุศึกษา โครงการ ระบบปิดแสดมปีเพื่อ การกุศลศึกษาและสาธารณสุข เป็นต้น

2. ผลงานด้านการฝึกหัดครู

หลังจากที่พลเอกมังกร พรหมโยธี เข้ามาดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การฝึกหัดครูไทยก็จรัสแสงขึ้น อย่างเด่นชัดหลายลักษณะ กล่าวคือ

2.1 เปิดสถาบันการฝึกหัดครูเพิ่มขึ้นในต่างจังหวัด

2.2 สนับสนุนให้สถาบันฝึกหัดครูเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี

2.3 ยกฐานะหน่วยงานการฝึกหัดครูจากกองฝึกหัดครูใน กรมวิสามัญศึกษาขึ้นเป็นกรมการฝึกหัดครู

2.4 ขยายการผลิตครูเพิ่มขึ้นจากเดิมหลายเท่าตัว

2.5 ยกฐานะแผนกฝึกหัดครูในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน

กล่าวโดยสรุป การฝึกหัดครูได้รับการสนับสนุนส่งเสริม ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในสมัยที่พลเอกมังกร พรหมโยธี เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

3. พลเอกมังกร พรหมโยธี กับมหาวิทยาลัยบูรพา

บทบาทของ ฯพณฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาที่จังหวัดชลบุรี คือ การตั้งวิทยาลัยบางแสน และวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ซึ่งต่อมายกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา

(1) ตั้งวิทยาลัยบางแสน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ คณะรัฐบาล ซึ่งมี ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และ ฯพณฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการศึกษาธิการ มีมติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งโรงเรียนประจำสำหรับนักเรียนชายขึ้น ด้วยเหตุผลที่ว่าโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญในชีวิตการศึกษาและสังคมที่แท้จริงของเด็กเป็นเสมือนโลกใหม่อีกโลกหนึ่งที่มีขอบเขตกว้างกว่าเดิมซึ่งจำกัดอยู่เพียงบุคคลในครอบครัว และเพื่อนบ้านใกล้เคียงไม่กี่คน เป็นโลกใหม่ที่เด็กได้เรียนรู้ ได้รับความประทับใจ ทั้งทางวิชาการ ระเบียบ แบบวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างอนาคตของเยาวชนและประเทศชาติ

ฯพณฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี จึงมีบัญชาการให้อธิบดีกรมวิสามัญศึกษา (หลวงสวัสดิ์สารศาสตร์พุทธิ) ไปดำเนินการสำรวจหาสถานที่ซื้อที่ดิน บุกเบิกวางผังก่อสร้าง ดำเนินการก่อสร้าง ให้แล้วเสร็จ และรับนักเรียนเข้าเรียนได้ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗

หลังจากสำรวจหาสถานที่ เพื่อจัดตั้งโรงเรียนในสถานที่ต่าง ๆ แล้วปรากฏว่าที่ตำบลบางแสน (ตำบลแสนสุขในปัจจุบัน) อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดในการจัดตั้งเป็นโรงเรียนประจำ เพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก มีอากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะจะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนด้วย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศจัดตั้งวิทยาลัยบางแสน เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗

นอกจากนั้น ฯพณฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี ยังดำริที่จะให้การปรับปรุงการศึกษาได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว จึงได้ตั้งโครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาจังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗ โดยมอบให้หลวงสวัสดิ์สารศาสตร์พุทธิ อธิบดีกรมวิสามัญศึกษา เป็นประธานอำนวยการ โครงการนี้ มีชื่อว่า ส.ศ.ช. วิทยาลัยบางแสนได้เข้าอยู่ในโครงการนี้ตั้งแต่วาระแรก และเริ่มเปิดรับนักเรียนเข้าเรียนในปีการศึกษา ๒๔๕๗ เป็นต้นไป

(๒) ตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน นโยบายปรับปรุงการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของรัฐบาล ทำให้เกิดความต้องการครูในระดับปริญญาตรีเป็นจำนวนมาก ฯพณฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี มีความเห็นว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ซึ่งได้รับ

การยกฐานะขึ้นจากโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง เมื่อปี พ.ศ.๒๔๕๗ ได้ทำ
หน้าที่ผลิตครูระดับปริญญาอยู่แล้ว และตั้งอยู่ในส่วนกลาง (กรุงเทพ)
ถ้าได้ขยายวิทยาเขตออกไปสู่ส่วนภูมิภาค จะทำให้สามารถตอบสนอง
ต่อนโยบายการกระจายการศึกษาระดับอุดมศึกษาออกจากส่วนกลางได้
ด้วยคำริดังกล่าว วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จึงได้รับการก่อตั้งขึ้น
ที่ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งถือว่าเป็นสถานศึกษา
ระดับอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

หลังจากได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์ เปิดป้ายนามสถาบัน และเริ่ม
การเรียนการสอนเป็นปกติแล้ว ๆ ผนฯ พลเอกมังกร พรหมโยธี ยังได้
มาเยือนบรรดาอาจารย์ และนิสิตเป็นการส่วนตัวอยู่เสมอ โดยเฉพาะ
ในวันหยุดสุดสัปดาห์ ท่านเคยปรารภกับบรรดานิสิตว่า ท่านจะเนรมิต
บางแสนให้เป็นเมืองมหาวิทยาลัย เพราะเป็นทำเลที่เหมาะสมอย่างยิ่ง
โดยจะซื้อที่ดินให้เป็นของวิทยาลัยติดต่อกันไปจรดตำบลบางพระ
แต่วิสัยทัศน์อันกว้างไกลของท่านต้องล่มไป เพราะความเปลี่ยนแปลง
ของวิถีทางทางการเมือง แต่วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ก็ได้เติบโต
และพัฒนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน และ
มหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีคณะวิชาถึง ๗ คณะ และบัณฑิตวิทยาลัยซึ่งเปิด
สอนทั้งระดับปริญญาโท และปริญญาเอก อีกหลายสาขาวิชา

“
นามของแม่ทัพภาคบูรพา

จะยังคงสถิตยู่คู่กับมหาวิทยาลัยบูรพาตลอดไป”

พฤษภกาศร
โททนต์เสนังค
นรชาติวางวาย
สถิตทั่วแต่ชั่วดี

อীগุญชรอันปลดปลง
สำคัญหมายในกายมี
มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
ประดับไว้ในโลกา

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมาภิไธยชิโนรส

โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สำหรับผู้บริหาร
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

โทรศัพท์ 038-745900 ต่อ 2375, 2376

โทรสาร และสายตรง 038-745851-2